

KRÓNIKA

STERIJA JÁTEKOK — A 32. országos színházi fesztivál legjobb előadása — a Jovan Hristić, Mira Banjac, Joško Juvančić, Andrej Inkret és Josip Lešić összetételű bírálóbizottság szerint — a belgrádi Jugoszláv Drámai Színház által színre vitt Sterija-vígjáték, a *Hazafiak*, amelyet Dejan Mijač rendezett. Dušan Kovačevićnek ítélték — a *Szent György megöli a sárkányt* című művéért — a legjobb drámanak kijáró első díjat. A rendezés díját Dušan Jovanović érdemelte ki Ivan Cankar *A nép javáért* című művének trieszti színpadra állításáért. A díjazott színészek: Silva Čučin (Ljubljana), Boris Cavazza (Trieszt), Peter Temelkowszki (Szkopje), Radoslav Milenković (Újvidék) és Branislav Lečić (Belgrád). A díszletért járó díjat Geroslav Zarić (Újvidék) kapta a *Szent György megöli a sárkányt* színpadképéért, Biljana Dragović (Belgrád) pedig a legjobb jelmezért járó díjat érdemelte ki a *Hazafiak* kosztümjeiért. A bírálóbizottság különdíjjal jutalmazta Dejan Mijač rendezőt, Sterija műveinek mai színpadra alkalmazásaiért és rendezéseikért. A legértékesebb színházi tárgyú kötetért járó Scenadíjat Jovan Hristić *Tanulmányok a drámáról* című művének ítélték oda. Az előző év előadásairól írt legjobb kritikáért járó díjat Dalibor Foretić, a zágrábi *Danas* című hetilap kritika kaptá. (G.)

TERVVITA A FORUM KÖNYVKIADÓBAN — Június 25-én tervvitát tartott a Forum Könyvkiadó Kiadói Tanácsa. Bordás Győző főszerkesztő betervezése után a tanács megvitatta és elfogadta a kiadói keret-tervet. Ugyanezen az értekezleten tájékoztató hangzott el a két folyóirat,

a *Híd* és a *Létünk* ez évi munkájáról és terveiről. Bori Imre és Rehák László főszerkesztők tájékoztatták a tanácsot a tervekről, az előkészületben levő tematikus blokkokról, a tervbe vett Híd-különnyomatokról, a *Létünk* zenei pályázatának várható eredményeiről stb.

Az alábbiakban kivonatosan közöljük Bordás Győzőnek a keretterv indoklását:

„A Forum Könyvkiadó 1988. évi kiadói keretterve mindenekelőtt az 1986—1990. évi középtávú terv alapján készült, úgy, hogy figyelembe vette a társadalmi igényeket, az olvasói elvárásokat és természetesen a felkínált irodalmi produkciót. Réméljük reálisan mutatja a Kiadó szándékát, hogy a Kiadói Tanáccsal és az Alkotók Gyűlésével szorosan együttműködve műfaji szempontból változatos, tartalmában sokrétű, értékes évi produkciót valósítson meg. A keretterv nyilván sok óhajt is tartalmaz, ami azt jelenti, hogy teljes egészében még a legkedvezőbb anyagi feltételek mellett sem valósítható meg, de ettől függetlenül a Tanácstól bővítést, kiegészítést, nem pedig szűkítést várjuk. A Forum Könyvkiadó a keretterv kidolgozásakor figyelembe vette azokat a kritériumokat, amelyeket a Tanács egy régebbi ülésén fogadott el. Ezek pedig a következők:

— hogy a kiadói terv megvalósítása során az eddigieknél még szigorúbb minőségi mércét kell érvényesíteni függetlenül a benn levő, kiadásra felajánlott művek számától és várakozási sorrendjétől,

— az élő irodalom előnyt élvez a válogatásokkal, gyűjteményekkel szemben,

— szem előtt kell tartani a műfaji-

lag és tartalmilag változatos produkció igényét, tehát biztosítani kell a már beindított és az új sorozatok folyamatos megjelentetését,

— lehetőséget kell adni a könyvpiaci sikert is biztosító művek kiadására,

— támogatni kell az elsőkötetesek sorozatát, és szorgalmazni a folyóiratok szerepét a sorozat címszavainak ajánlásában és összeállításában,

— külön figyelmet kell szentelni a kiadói programban a marxista és a munkásmozgalmi témájú könyveknek,

— állandó kiadói feladat a kaptális művek és az Életmű sorozat könyveinek megjelentetése,

— helyet kell biztosítani a kiadói tervben a jelentős írói és irodalmi jubileumokat jelölő műveknek,

— külön figyelmet kell fordítani a Jugoszlávia népei és nemzetiségei irodalmának fordítására,

— ügyelni kell arra is, hogy a sok jó kézirat és a nem túl kecsesítő gazdasági helyzet miatt egy évben egy-egy szerzőnek valóban csak kivételesen jelenjen meg több könyve.

A fenti kritériumok következetes alkalmazására törekedett a kiadó szerkesztőinek kollegiuma.

A politikai, filozófiai és társadalomtudományi könyvek kiadása akárcsak eddig is, a jövő évi keretterv egyik súlypontja. Első helyen továbbra is Josip Broz Tito összegyűjtött műveinek folyamatos kiadása áll, s indítjuk Edvard Kardelj összegyűjtött műveinek megjelentetését is. Magyar nyelven mintegy 10—12 kötetes válogatott műveket jelentetünk meg a 60 kötetesre tervezett szerbhorvát, illetve szlovén kiadásból. Az első kötetünk Edvard Kardelj háború előtti munkásmozgalmi tevékenységét fogja prezentálni. Két könyv foglalkozna a vajdasági munkásmozgalommal, s helyet kívánunk biztosítani a jugoszláviai magyar társadalomtudomány eredményeit, a szociológusok és a közgazdaságtudomány szakembereinek munkáit prezentáló könyveket is.

A méltán nagy figyelmet kiváltó Epikurosz Könyvek sorozatban most is egy címszót tervezünk.

A jugoszláviai magyar irodalom címszó alatt felsorolt könyvek zöme az élő irodalmi termésből állt össze: hat verseskötet és ugyanennyi prózákötet kapott helyet a kerettervben azzal, hogy a prózai művek végleges száma tulajdonképpen a regénypályázat zsűrije javasolta a kiadónak, vizsgálja fölül az irodalmi alkotómunka ilyen serkentésének további célszerűségét, mert az újabban beérkező pályaművek színvonala az első két-három év szintje alatt van, azaz a megfáradás jelei mutatkoznak. Ezt a kérdést nyilván int, a Kiadói Tanácson és az Alkotók Gyűlése őszre esedékes plénumán is meg kell vitatni. A Kiadó álláspontja, hogy az irodalmi pályázatot meg kell tartani, szó lehet viszont műfaji cserékről. Reméljük, hogy az Újvidéki Színházzal közösen meghirdetett drámapályázatunk eredményeképpen színvonalas drámakötetünk is lesz a következő évben.

Úgy véljük, tervünk viszonylag pontos egyensúlyt állít fel a műfajok, tehát a versek, a regények, és a tanulmányok között, azzal, hogy míg az idén a novella- és elbeszéléskötet volt túlsúlyban, addig jövőre a regény dominál. Továbbra is legtöbb a tanulmánykötet: hét került a feltételelesen „A” keretnek nevezett jegyzékre, s még ennél is több, azaz kilenc, a „B” keretbe.

Szembetűnő, hogy jövőre aránylag sok Gemma-kötetet tervezünk, amit azzal magyarázunk, hogy felnövőben van egy új nemzedék, és — mint azt a szempontok felsorolásánál is említettem — ezeket a most először jelentkező alkotókat a kiadó támogatni kívánja. Még az idén megjelent a fiatal költők antológiája, tehát a bemutatkozó kötet, jövőre pedig többben közülük már első önálló kötettel kíván az olvasók elé lépni.

Mint láthatják, a tervben helyet biztosítottunk az irodalmunkban 28-oknak nevezett nemzedék tagjainak, azaz a jövőre a hatvanadik életévüket betöltő íróinknak. Acs Károly válogatott verseit szeretnénk megjeleníteni ebből az alkalomból, Fehér Ferenc a Kilátó Könyvek sorozatában

folytatná irodalmi jegyzeteink közlését, a 7 Nap szerkesztőségével közösen adnánk ki Sáfrány Imre válogatott képzőművészeti írásait. Tervebe vettük Kopeczky László szatirikus regényének közlését is, reméljük, még az idén, de ugyancsak e jubileum alkalmából napvilágot lát Vukovic Géza riportkönyve is.

A tervet vizsgálva szembe tűnhet, hogy az eddigieknél több képzőművészeti tárgyú könyv megjelentetését tervezzük, ami annak az eredménye, hogy az utóbbi egy évtizedben a képzőművészeti kritika, pontosabban a képzőművészeti esszé virágzóban van, s ezt a kiadó is örömmel veszi tudomásul. Még az idén képzőművészeti tárgyú könyv jelenik meg, Szombathy Bálint és Sebók Zoltán könyve, jövőre pedig Sáfrány Imréé, nyilván nyomdába kerül Tolnai Ottó és Bela Duranci és Kalapis Zoltán kézírata is. Emellett természetesen folytatni szeretnénk a képzőművészeti kismonográfia sorozatunkat.

Külön kellene szólni a kerettervben szereplő Kritikaantológia munkacímet viselő kötetről. Ezzel a könyvvel tulajdonképpen folytatnánk a hetvenes évek derekán elkezdett antológiasorozatunkat. A kritikaantológia első kötete a jugoszláviai magyar irodalom legjobbnak vélt kritikai szövegein mutatná ki e műfaj fejlődési ívét. Az első kötet csak irodalomkritikát tartalmazna, a két év múlva esedékes második kötet pedig kritikai gondolkodásunk egyéb megvalósításait ölelné fel, tehát a film, színházi, zenei, tévé-, rádió- és egyéb kritikát. A sorozat zárókötete egy esszéantológia lenne, amely ugyancsak az elmúlt negyven év legjobb szövegeit gyűjtené be. A sorozatot két külső munkatárs, Gerold László és Utasi Csaba és egy belső szerkesztő, Toldi Éva válogatná és szerkesztené. Könyvkiadásunk kivételes vállalkozása lenne e három kötet, amelynek anyagi feltételeit a kapitális művekre szánt pénzekből kívánjuk biztosítani.

Főlölegesnek tartom, hogy bevezetőben minden címszóról szót ejtsék, talán még annyit, hogy több színvo-

nalas és igényes kézirat érkezett a gyermek- és ifjúsági könyveket istapoló szerkesztőhöz, s itt is megkülönböztetett figyelmet szentelünk az ifjúsági irodalom fordításának.

Sajátos helyzetünkéből, hídszerepünkéből természetesen következik, hogy figyelemmel kísérjük valamennyi jugoszláv nyelvterület irodalmát. Ezt tükrözi erre vonatkozó tíz címszóból álló tervünk. Itt mondom el, hogy kerettervünk elkészülte után futott be még egy kiadásra ajánlott kézirat, a jugoszláviai olasz költők antológiája, Giacomo Scotti (ugyancsak huszonnyolcas költő) válogatásában. A szerző levelében azt írja, hogy nagy örömmel forgatta a szlovák és ruszin antológiákat, és tudomása van arról, hogy készül a jugoszláviai román költők antológiája is. Ez bátorította arra, hogy följajánlja az itt élő olasz költők verseinek válogatását is. Kérem a Kiadói Tanács tagjait, tegyék meg észrevételüket az 1988. évi kiadói kerettervre.

DÍJAK, ELISMERÉSEK — A Tatományi Művelődési Öngazgatási Érdekközösség Közgyűlése a művelődési élet terén elért kimagasló eredményeiért huszonegy alkotót és művelődési dolgozót, valamint nyolc művelődési intézményt részesített elismerésben. Díjat kapott a *Letopis Matice srpske* című folyóirat, az Újvidéki Íróközösség, az újvidéki Szerb Nemzeti Színház opera- és balett-együttese, a zrenjanini Josif Marinković Művelődési Egyesület, a szabadkai Képzőművészeti Találkozó, a zombori Milan Konjović Képtár, az újvidéki Vajdasági Múzeum, a pancsovai Történelmi Levéltár, Ács József és Milenko Pivnicki festő. Jelentős irodalmi tevékenységéért Herceg Jánost, Szeli Istvánt, Vujsics Sztójánt, Svetozar Petrovićot és Vítazoslav Hronecet, a színházi élet terén elért eredményeiért Ljubisa Ristićet, Nada Kokotovićot, Sredoje Lalićot, Soltis Lajost, Tatjana Maksimovićot, Lengyel Gábert és Rudolf Bručić zenészerzőt díjazták. Elismerésben részesült még Biljana Njegovan, Mila Bos-

nić, Radimir Prica, Pavle Stanojević, Jelka Petrović, Velinka Dautova Ruševljanin, Marija Jovanović, Risto Cinkulov és Milorad Putnik.

A Forum Könyvkiadó, az Alkotók Gyűlése és a Forum Könyvt. jesztő nívódíját, amellyel minden évben azokat a könyveket jutalmazták, amelyek kedvező kritikai visszhangra találtak, jelentős társadalmi elismerésben részesültek, műfajukkal újdonságot hoztak a könyvkiadásba vagy a legnépszerűbbeknek bizonyultak az olvasók körében, az idén hét kötetnek ítélték oda: Szeli István *Az előző ellen* című tanulmányköteténec, Bog-nár Antal *Álmok a halálban* című regényének, Tolnai Ottó *Gyökérrágó* című verseskötetének, Herceg János háromkötetes *Összegyűjtött elbeszéléseinek*, Bori Imre *Kosztolányi Dezső-monográfiájának* Thomka Beáta *A pillanat formái* című tanulmánykötetének, valamint a Borbély János fordításában megjelent Danilo Kiš-műnek, a *Holtak enciklopédiájának*.

STRAŽILOVOI ÍROTALÁLKOZÓ

— A Vajdasági Íróegyesület, az Újvidéki Íróközösség szervezésében június 15-én és 16-án megtartották a tavaly felújított Stražilovói ÍrOTALÁLKOZÓT. A kétnapos rendezvényen mintegy hatvan író, irodalomkritikus, esztéta és szociológus vett részt az ország minden tájáról. A Stražilovói ÍrOTALÁLKOZÓ központi rendezvénye a *Válság és irodalom* témára megtartott tanácskozás volt, amelynek keretében a felszólalók arra keresték a választ, hogy vajon a gazdasági válság szükségszerűen előidézi-e a szellemi élet válságát is. Az irodalom válságáról vagy válságirodalomról beszélhetünk-e? Mi az író feladata ma? — ezek voltak a tanácskozás főbb kérdései. A Stražilovói ÍrOTALÁLKOZÓ rendezvényei közül kiemelhetjük még azt az irodalmi estet, amelyen az ország legismertebb szatíraírói mutatták be új munkáikat.

ZMAJ JÁTÉKOK — Harmincadik alkalommal tartották meg június 9-e

és 15-e között Újvidéken és Kamenicán a Zmaj Játékokat. A rendezvényre az ország negyven helységéből érkeztek írók, költők, pedagógusok, képzőművészek, színészek, bábjátékosok és énekesek, akik a gyermekekkel közösen számos irodalmi estet, képzőművészeti és zenei találkozót tartottak. Először történt meg, hogy a Zmaj Játékok kiléptek az újvidéki Zmaj utcából, Titoverbászton, Kulán és Szabadkán is megünnepezték a rendezvénysorozat évfordulóját. A Zmaj Játékokra számos képeslapot és iskolásoknak szánt újságot adtak ki, s megjelent a *Detinjstvo* (Gyermekkor) című folyóirat összevont első két száma.

A Zmaj Játékok Tanácsa a gyermekirodalom terén elért kiemelkedő tevékenységért első ízben ítélte oda Nagy Díszoklevelet. Az elismerést Desanka Maksimović kapta három évtizedes írói munkásságáért. A Zmaj Játékok díszoklevelét Vesna Parun zágrábi írónőnek, a Zmaj-díjakat pedig Svetlana Makarović ljubljanaí írónőnek és Branislav Crnčević belgrádi írónak ítélték oda a modern gyermekirodalom terén kifejtett munkásságukért. A gyermekirodalom népszerűsítéséért Pavle Janković Šole újvidéki író, Slobodan Z. Marković belgrádi irodalomtörténészt és Dušan Petričić belgrádi karikaturistát részesítette elismerésben a Zmaj Játékok Tanácsa. A díjakat a jubileum alkalmából megszervezett díszülnésen, június 9-én adták át a Zmaj Múzeumban.

HÁROM KIÁLLÍTÁS — Az újvidéki Vajdasági Múzeum megalakításának negyvenedik évfordulója alkalmából megrendezték Dušan Nonin festő és konzervátor retrospektív kiállítását. Dušan Nonin harmincöt éve vesz részt Vajdaság képzőművészeti életében, opusa tehát alig néhány évvel kevesebb, mint a múzeum fennállásának ideje. Egész munkássága is a Vajdasági Múzeum szolgálatában állt. Legjelentősebb tette, hogy a Piva mellett fekvő templomok és kolostorok freskóit megmentette, ez hozta meg számára a hírnevet. Festészete ez idá-

ig konzervátori munkásságának árnyékában volt. A képzőművészeti kritikusok Nonin festészetét sohasem méltányolták eléggé, nem értékelték azt a szakmai tudást, amelyet a középkori freskófestőktől lesett el. Csak a forma élete érdekelte mindig, s arra törekedett, hogy időn kívül alkotásokat hozzon létre, s mert felismerte, hogy a stílusok átmeneti jellegűek, nem is próbálta meg követni őket, kezdettől fogva egyéni kifejezésformák érdekelték. Nonin, a festő Noninnak, a konzervátornak a tapasztalatait felhasználva alkotott, bölcseséggel és filozófiával közelítve tárgyhöz. Sohasem a vizuális nyelv, mindig az üzenet volt számára a fontos. Most megrendezett kiállításának a freskókról készített kópiáit és eredeti festményeit egymás mellett látjuk, valamiféle egységben. Képein mintha megállt volna az idő, mégis ott érezzük rajta a szürrealizmus sugárzását is, a szakember és a művész összehátráta jellemzi alkotásait, s teszi őket nemcsak időn kívüliekké, hanem időt állóakká is egyben.

Június 11-én negyedik alkalommal nyílt meg Pancsován a legújabb jugoszláviai szobrászati törekvéseket bemutató kiállítás. Mintegy hetven szobrot állítottak ki az Olga Petrov Képtárban és a szabad ég alatt. A tárlaton bemutatták a Muraszombaton megrendezett kispasztikai biennále legjobb alkotásait is. A kiállítás legjobb alkotásaiért Mrđan Bajičot, Jakov Brđart és Ratko Vulcanovićot díjazták, Mojac Smerdu, Mirsad Begić és Dragomir Mileusnić pedig különdíjat kapott. A harmadik pancsovai szobrászati biennaléről írott munkájáért Sava Stepanovot részesítették elismerésben. Az idei tárlaton részt vettek a kanizsai Terra művésztelep alkotói is. A már említett szobrászok mellett érdemes odafigyelni Stobodan Kojić, Mladen Marinkov, Pavle Pejović munkáira, valamint Borislav Šuput konceptuális alkotására, aki bronzpántall körbefogta a pancsovai park egyik fáját.

Az újvidéki Modern Művészetek

Képtárában a vajdasági képzőművészeti törekvéseket bemutató sorozat keretében megrendezték Stevan Maksimović retrospektív kiállítását. Stevan Maksimović, aki sok éven át az újvidéki Szerb Nemzeti Színtársulat díszlettervezője volt, ezúttal az 1930 és 1987 között készített rajzait, festményeit és faliszőnyegeit mutatja be a nagyközönségnek. A gondosan megkomponált kiállítást Miloš Arsić igényesen elkészített katalógusa teszi teljesebbé, amelyben a művészettörténész Stevan Maksimović alkotói fázisait a következőképpen veszi számba: „A harvtanas évek elején Stevan Maksimović a reaktualizált lírai realizmus sajátos változatát, az intimizmust és az expresszionizmus visszafogottabb változatának jellemzőit érvényesíti munkáiban. A hetvenes években a geometrikus, a lírai és az asszociatív absztrakcióval, a metafizikus festészetrel és a forma lineáris-ornamentikus formaalkotással kísérletezik. A művész opusában jelentős helyet foglalnak el a nyolcvanas évekbeli törekvései is, amelyekben a mágikus festészet felé fordul, s fiatalok ötleteit próbálja tökéletesíteni.”

Stevan Maksimović az első között vett részt az 1952-ben megalapított zentai művésztelep munkájában. Mindig sajátos képei nemcsak arról tanúskodnak, hogy a képzőművészeti törekvések változásával lépést tudott tartani, hanem arról is, hogy mindig autentikus kifejezésformát keresve azokat egyéniségének megfelelően alakította.

PAP JÓZSEF KÖNYVÉNEK BEMUTATÓI — Már két bemutatója volt Pap József *Jegy* című, összegyűjtött verseit tartalmazó kötetnek. Az első Topolján tartották, amelyen a helyi Nagyellért János szavalócsoport színvonalas összeállítással mutatkozott be: Solymosy Viktória irányításával interpretálták Pap József verseit, majd Bordás Győző a Forum Könyvkiadó főszerkesztője méltatta a kötetet. Hasonló vállalkozás volt Szabadkán is, ahol az Életjel versmondói adtak izellított a kötet

anyagából, a versgyűjteményről pedig Mák Ferenc kritikus beszélt. Pap József könyvének népszerűségéről tanúskodik az is, hogy Kanizsán is készülnek Pap József könyvének bemutatására. Októberben a helyi amatőrszínház tagjai egész estet betöltő műsorral köszöntik a nemrég hatvanadik születésnapját ünneplő költőt és kötetét.

A CIGÁNY SZERBHORVÁT FORDÍTÁSA — Sterija Játékok kiadásában megjelenő *Scena* című színházi folyóirat 1987. 2. száma közli Szigligeti Ede *A cigány* című népszínművének szövegét és Sava Babić kíséző, magyarázó tanulmányát. A fordítás nem új, inkább szerbesítésnek nevezhetnénk, s több mint száz év el ez előtt készült, Justin Milan Simić munkája, amit Antonije Hadžić alkalmazott szerb színpadra. Szigligeti népszínműve a múlt századi szerb színpadok legnépszerűbb idegenből fordított művei közé tartozott, ilyen formán kapott helyet a *Scena* kizárólag tizenkilencedik századi fordításokat tartalmazó, tematikus számában. Itt adják ismét közre August Kotze-

bia *A két feledékeny*, Jules Regnault de Prémarray *Robin orvos*, Eugène Scribe—Ernest Legouvé *Lecouvreur*, *Adrianne*, Charlotte Birch-Pfeiffer *Tűcsök*, Eugène Cormon—Adolph D'Ennery *A két árva lány* és Victorien Sardou *Fedora* című, egykoron valóban minden európai színpadon népszerű drámájának fordítását, amelyek *A cigánnyal* együtt a legkedveltebb szórakoztató műveknek számítottak, s amelyek egy kort idéznek, s ezen belül egy adott színházi kultúrát és ízlést képviselnek. Mindegyik fordításhoz kíséző tanulmány tartozik. A cigányról szóló szövegből a szerb olvasó tudomást szerezhet a mű irodalom- és színháztörténeti vonatkozásairól, részletes eligazítást kap a szerbesítés módjáról, formájáról, majd az 1973-ban először színre vitt népszínmű kritikai fogadtatását ismerteti — ezen belül teljes egészében közli a vigjátékíró Kosta Trifković kritikáját —, végezetül pedig megemlíti *A cigány* előadásainak legnagyobb színészi sikereit. Andrija Lukićet és Miika Markovićet, továbbá a népszínmű műfaji alakulástörténetének magyar és szerb változatát, irányát. A közlést rövid Szigligeti-életrajz zárja. (G.)